

Лекція 5. Управління фінансуванням основних і оборотних фондів підприємства

1. Управління фінансуванням відтворення основних фондів на підприємстві.
2. Управління формуванням і фінансуванням оборотних фондів на підприємстві.

1. Управління фінансуванням відтворення основних фондів на підприємстві

Основні фонди є головним елементом виробництва. Від їх стану, якості залежить економіка і фінанси суб'єкта господарювання.

У момент пуску суб'єкта господарювання в експлуатацію він наділяється основними фондами (обладнанням, будівлями, спорудами і т. ін.), які формуються зі статутного капіталу. В процесі експлуатації основні фонди **фізично і морально зношуються, втрачаючи при цьому частину своєї вартості. Звідси виникає необхідність їх відтворення, яке буває двох видів:**

а) просте відтворення основних фондів, яке передбачає підтримання устаткування в робочому стані без будь-якого його удосконалення. Воно включає догляд і нагляд за основними фондами, міжремонтне обслуговування, поточні та капітальні ремонти;

б) розширене відтворення основних фондів, що передбачає оновлення обладнання, його реконструкцію і модернізацію, введення в експлуатацію нових потужностей і технологій.

Джерелами фінансування простого відтворення основних фондів є:

- витрати по поточному ремонту та утриманню основних засобів, які відносяться на відповідні статті собівартості продукції;

- великі поточні, а також капітальні ремонти, які фінансуються за рахунок амортизації, фонду розвитку, тимчасово вільних грошових ресурсів підприємства, а також за рахунок залучення кредитів банку та інших позикових джерел.

Розширене відтворення основних фондів вимагає значних обсягів фінансування. Поряд з традиційними джерелами - амортизаційний фонд, фонди, утворені з прибутку підприємства, середньо- і довгострокові кредити, в даний час все більшого розвитку отримують і нові ринкові інструменти. **До таких ринкових механізмів необхідно віднести:**

- фінансовий лізинг;
- утворення фінансово-промислових груп;
- залучення інвестицій на основі холдингу;
- міжнародний кліринг;
- емісію цінних паперів;
- утворення спільних виробництв;
- участь держави в ефективних проектах та ін.

Фінансовий лізинг являє собою оренду з обов'язковим викупом. Лізингова компанія чисто фінансова організація. Вона кредитує замовника обладнання в розстрочку. Це полегшує лізингові платежі, які побудовані таким чином, що до кінця терміну договору відбувається повний розрахунок компанії з замовником. Платежі по лізингу зазвичай ведуться рівними сумами з певною періодичністю.

Фінансовий лізинг має ряд важливих переваг, які полягають у наступному:

1. Відповідно до чинного законодавства лізингові платежі дозволяється відносити на собівартість продукції, отриманої лізингоодержувачем на придбаному за лізингом обладнанні, тобто вони фінансуються через витратний механізм.

2. За домовленістю сторін розрахунки по лізингу можуть здійснюватися після пуску обладнання в експлуатацію, тобто з виручки від реалізації продукції.

3. Лізингові платежі побудовані таким чином, що в кінцевому підсумку відшкодовується повна сума договору.

Певні можливості для фінансування розширеного відтворення основних фондів суб'єкта господарювання закладені і в утворенні фінансово-промислових груп (ФПГ). **ФПГ** - це статутна або договірна юридична особа, створена шляхом об'єднання промислового і банківського капіталу. Банк - учасник ФПГ - здійснює розрахункові операції, веде рахунки членів групи.

Таким чином, у складі фінансово-промислової групи з'являється інвестор з реальними грошовими ресурсами, який зацікавлений в кінцевих фінансових результатах діяльності об'єднання, бо частка банку в одержуваного прибутку дорівнює розміру його внеску в статутний капітал ФПГ.

Оновлення основних фондів підприємств може здійснюватися і шляхом залучення коштів на основі холдингу. **Холдинг** - вид підприємництва, суть якого полягає у фінансуванні підприємств в обмін на контрольний пакет акцій. Холдингова компанія, таким чином, отримує право контролю за діяльністю господарюючого суб'єкта, а її доходи виступають у вигляді дивідендів.

Міжнародний кліринг дозволяє придбати імпортне обладнання на принципах товарообмінних операцій. Особливо він вигідний для суб'єкта господарювання, який не має валюти, і для країни, національні гроші якої не конвертовані.

Джерелом фінансування розширеного відтворення основних фондів корпорації може бути і **емісія їм цінних паперів (акцій, паїв, облігацій)**.

Підприємство може залучити інвестиції на основі створення **спільного виробництва**.

У найбільш ефективних проектах можлива участь держави в певній частці.

2. Управління формуванням і фінансуванням оборотних фондів на підприємстві

Оборотні кошти підприємства - це грошові ресурси, авансовані в оборотні виробничі фонди і фонди обігу. Кожний суб'єкт господарювання, який здійснює господарську діяльність, повинен мати оборотні кошти (оборотний капітал), які забезпечують безперебійний процес виробництва та реалізації продукції.

Оборотні виробничі фонди по речовинному змісту є предмети праці, які залучаються до процесу виробництва з метою випуску продукції. При їх дефіциті, а тим паче відсутності, підприємство функціонувати не може.

Оборотні кошти знаходяться в постійному русі, здійснюють безперервний кругообіг, забезпечуючи при цьому відтворювальний процес.

Так, на першому етапі за допомогою оборотних коштів фінансуються виробничі запаси, сприяючи тим самим безперервності і ритмічності технологічного процесу. На другому етапі оборотні кошти використовуються безпосередньо у виробництві, авансуючи напівфабрикати, незавершену і готову продукцію, витрати майбутніх періодів. Третій етап кругообігу оборотних коштів відбувається в сфері обігу, де в

результаті реалізації продукції оборотний капітал підприємства знову набуває грошову форму.

Оборотні кошти підприємства формуються зі статутного фонду. Суб'єкт господарювання самостійно встановлює плановий розмір оборотних коштів на рівні нормативу, тобто мінімальну, але цілком достатню для нормальної виробничої діяльності суми грошових коштів.

Дефіцит оборотних коштів і джерела його фінансування

Забезпечити нормальний стан оборотних коштів в практичній діяльності підприємства є непростим завданням. На оборотні кошти впливає безліч факторів, причому, як правило, в негативному напрямку. В результаті виникає дефіцит коштів в обороті, фінансовий стан підприємства стає нестійким. **До числа таких факторів необхідно віднести:**

- загальне уповільнення оборотності коштів;
- створення наднормативних запасів товарно-матеріальних цінностей;
- зниження обсягу виробництва і реалізації продукції;
- подовження технологічного циклу в зв'язку з проблемами у виробництві або збільшенням трудомісткості переробки матеріалів, нестачею комплектуючих і т. ін.;
- утруднення з реалізацією продукції (зниження купівельного попиту);
- несплатежі або несвоєчасність розрахунків за відвантаженою продукцією.

Покрити дефіцит оборотних коштів підприємство може з:

- власних коштів - прибуток і амортизаційні відрахування в частині, яка призначена для придбання запчастин, інструменту, змінного обладнання, інвентарю, які за існуючими критеріями можна віднести до оборотних засобів, інші власні джерела;
- позикові кошти у вигляді короткострокових банківських кредитів;
- кошти, прирівняні до власних.

Засоби, прирівняні до власних - це грошові ресурси, які тимчасово перебувають в розпорядженні підприємства, як би в тимчасовій його власності. **До них відносяться:**

- резерви майбутніх платежів (відпускні, виплати за вислугу років та винагороди за річні результати роботи);
- кредиторська заборгованість;
- стійкі пасиви по зарплаті і відрахуванням, які формуються з фонду заробітної плати;
- кошти кредиторів, отримані в порядку оплати часткової готовності продукції;
- аванси замовників;
- кошти покупців по заставах за спеціальну тару та ін.